
Regional kulturplan 2012-2014

Version 2011-10-11

Innehåll

1. Varför en kulturplan?	1
2. Kulturpolitiska utgångspunkter	1
- Regional kulturpolitisk vision, strategi och mål	2
- Lokala kulturpolitiska mål	2
- Gemensamma kulturpolitiska prioriteringar	3
3. Kulturpolitisk organisation	3
- Landstinget i Jönköpings län	3
- Länets kommuner	4
- Regionförbundet	4
4. Framtida samverkan	4
- Nya mötesplatser för kulturpolitiken	5
- Mötesplatser för kulturlivet	5
- Mötesplats med staten	6
5. Nulägesbeskrivning	6
- Teater, musik och dans	6
- Museiverksamhet	7
- Övrig kulturverksamhet	7
6. Utvecklingsmöjligheter	9
<i>Konstområden</i>	
- Teater, dans musik	9
- Bild och form	11
- Museiverksamhet och kulturarv	12
- Konst- och kulturfrämjande konsulentverksamhet	13
- Arkivverksamhet	13
- Filmkulturell verksamhet	14
- Hemslöjdsfrämjande verksamhet	14
- Biblioteksverksamhet	15
- Litteratur	17
- Folkbildning	17
7. Kulturpolitiska aspekter	18
- Kultur och hälsa	18
- Kultur och näringsliv/Kulturella och kreativa näringar	19
- Barn och unga	20
- Mångfald	22
- Delaktighet	23
- Tillgänglighet	23
- Jämställdhet/Jämlikhet	24
- Utvecklingssamverkan och fokus på forskning och analys	25
- Det fria kulturlivet	25
- CIVILSAMHÄLLET	26
- Interregionala, interkulturella och internationella samarbeten	26
- Hållbar utveckling	27
8. Kulturplanens framtagande och förankring	27
- Kulturplanens faser	28
- Referensgruppen	28
- Arbetsgrupperna	28
Kommunala arbetsgruppen	28
Regionala arbetsgruppen	28
Politiska styrgruppen	28
9. Den fortsatta processen	29
10. Uppföljning och utvärdering	29

Regional utveckling

Regional kulturplan 2012-2014

1. Varför en kulturplan?

Riksdagens beslut 2009 om en ny nationell kulturpolitik *Tid för kultur* innebar nya kulturpolitiska målsättningar men också en ny modell för ett ökat samspel mellan kultursektorns olika politiska nivåer (stat, region och kommun), den så kallade *samverkansmodellen*. Modellen innebär att ett nytt samlat anslag för statens stöd till regional kulturverksamhet fördelas av landsting/region, efter dialog mellan stat och region, utifrån de nationella kulturpolitiska målen. En förutsättning för en sådan dialog är denna kulturplan. Planens huvudsyfte är att tjäna som ett planerings- och processverktyg och som underlag för dialogen om de statliga medlen i samverkansmodellen. Planen ska beskriva hela det kulturpolitiska uppdraget för att tydliggöra de samlade regionala och statliga resurserna Jönköpings län har som en av tio län/regioner fått möjligheten att från och med 2012 gå in i denna nya nationella modell.

2. Kulturpolitiska utgångspunkter

Länets kulturplan utgår från de kulturpolitiska mål och visioner som finns på nationell, regional och lokal nivå. Samverkansmodellen är det gemensamma verktyg som skapar förutsättningar för dessa olika nivåer att samverka till förmån för länets kulturutveckling.

Nationella kulturpolitiska mål

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas

- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Regional kulturpolitisk vision, strategi och mål

Kulturpolitisk vision

Genom kultur och kunskande, lust och lärande vill vi skapa ett rikt liv i en kreativ region.

Kulturen speglar regionens dåtid, nutid och framtid. Kulturens betydelse är mångfacetterad.

Kulturen ska för den enskilde betyda möjlighet till eftertanke, inspiration, rekreation, deltagande och underhållning.

Våra kulturuttryck ska vara utmanande, lockande och experimentella samtidigt som de traditionella värdena bevaras.

Kultur i samverkan skapar kreativa projekt och nya lösningar. Samverkan ska stärkas mellan regionala kulturverksamheter, kommuner, organisationer, föreningar, näringsliv och fria kulturutövare, professionella och amatörer.

Samverkan ska ske lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Kulturen ska verka inåt och utåt. Inåt för att skapa identitet, glädje och stolthet åt länets invånare. Utåt för att ge lyskraft åt länet, öka attraktionskraften och på så sätt bidra till att attrahera besökare och bosättning i länet.

Alla kulturformer ska enskilt och i samverkan kraftfullt bidra till regionens utveckling och attraktivitet.

Mål

För alla verksamheter inom kultursfären finns vissa grundläggande mål som ska följa som en röd tråd genom allt arbete som planeras och utförs.

- Förnyelse och konstnärlig frihet
- Mångfald, delaktighet och tillgänglighet
- Samverkan
- Regional utveckling och internationalisering
- Hälsöfrämjande kultur
- Jämställdhet
- Barn och ungdomars utveckling
- Bildning och demokrati
- Bruka och bevara

Lokala kulturpolitiska mål

De lokala kulturpolitiska målen skiljer sig med små variationer från de nationella och regionala. I de fall några skillnader kan skönjas är då kulturpolitiska aspekter betonas som en del i det lokala kulturutvecklingsarbetet i möte med civilsamhället. I den framtida utvecklingen av kulturplanen och samverkansmodellen bör dessa lokala målsättningar tydliggöras för att utveckla samverkan och samarbete över kommungränserna, mellan kommunerna och Landstingets verksamheter.

Det råder dock en samstämmighet inför frågor rörande kulturens möjligheter som en viktig faktor för samhällets totala utveckling, kulturen som en tillväxtfaktor och en del i den hållbara utvecklingen.

Barn och ungas rätt till och delaktighet i kultur är en fråga som engagerar. Tillgängligheten och samspelet med civilsamhället för att utveckla nya strukturer, dialoger och kommunikationer anses som prioriterade områden.

Gemensamma kulturpolitiska prioriteringar

Med de nationella, regionala och lokala kulturpolitiska målen som grund och efter det gångna årets samråd och dialog kan följande kulturpolitiskt prioriterade områden lyftas fram.

- Den kulturella infrastrukturen till förmån för det konstnärliga skapandet
- Kultur och hälsa
- Tillgängligheten till kulturen
- Barn och ungas rätt till kultur
- Utveckling av nya strukturer till förmån för en breddad dialog och kommunikationsmöjligheter gentemot civilsamhället
- Det digitala livet
- Kultur som tillväxtfaktor och som del i det hållbara samhället
- Internationellt och nationellt utbyte

3. Kulturpolitisk organisation

Då processen med att ta fram länets kulturplan inleddes stod det tidigt klart att detta arbete skulle skapa ett verktyg för ett breddat kulturpolitiskt samtal med stor delaktighet, en gemensam vilja att identifiera samt stödja kultursektorn och dess utveckling i framtiden. Landstinget i Jönköpings län ses i detta sammanhang som en sammanhållande part. Samverkansprocessen har inneburit formaliseringar av tidigare tillfälliga nätverk samt nya kultur- och konstpolitiska mötesplatser.

Landstinget i Jönköpings län

Regionala utvecklingsdelegationen har det kulturpolitiska uppdraget med ansvar direkt under Landstingsstyrelsen och Landstingsfullmäktige.

Delegationen har särskilt:

att leda och samordna arbetet inom utbildning, kultur, regionala tillväxtfrågor, trafik och infrastruktur samt allmän regional utveckling,

att inom sitt ansvarsområde bereda ärenden till landstingsstyrelsen vilket även innefattar yttranden på remisser avseende offentliga utredningar, promemorior med mera,

att besluta i sådana frågor där folkhögskolas och gymnasieskolas styrelse enligt lag eller förordning har att fatta beslut och där beslutsrätten inte i särskild ordning är delegerad,

att besluta om bidrag till kulturaktiviteter inom anvisad budgetram,

att besluta om utdelning av kultur- och arbetsstipendier samt konstnärlig utskyckning,

att hålla sig informerad om ärenden som behandlas i Regionförbundet samt att i övrigt kontinuerligt följa och vara informerad om verksamheten inom sitt ansvarsområde.

Arbetet sker i enlighet med målen i den kulturpolitiska visionen. Administrativt stöds delegationens arbete av den Regionala utvecklingsförvaltningen på uppdrag av Landstingsdirektören.

Länets kommuner

Länet hade 2010 cirka 337 000 invånare. Av dessa bor cirka 128 000 i Jönköpings kommun. I de övriga tolv kommunerna varierar folkmängden från cirka 30 000 invånare och neråt. Med dessa förutsättningar avseende befolkning och en mindre tjänstemannaorganisation som ofta har att arbeta med flera politikområden än kultur inom sina ansvarsfält, ges andra förutsättningar för att bedriva ett kulturpolitiskt utvecklingsarbete i de mindre kommunerna. Den kulturpolitiska organisationen är i en majoritet av kommunerna kultur- och fritidsnämnder. Tre kommuner har renodlade kulturnämnder.

Jönköpings kommuns storlek och möjligheter skapar även förutsättningar för de regionala kulturinstitutionerna som samtliga har sin utgångspunkt i Jönköping. Jönköpings kommun utgör även den kommun som har störst möjligheter och kraft att utveckla det fria kulturlivet.

Regionförbundet

Regionförbundet är den politiska arenan för samverkan och regional utveckling i Jönköpings län. Uppdraget är att ansvara för det regionala tillväxtarbetet, främja hållbar utveckling och tillväxt mot målet: ett snabbare, öppnare och smartare län. Regionförbundets verksamhet omfattar fem strategiska områden:

- Livsmiljö och attraktivitet
- Kommunikationer
- Näringsliv
- Arbetsmarknad och kompetensförsörjning
- Internationell samverkan

Förbundet ägs till en tredjedel av Landstinget och två tredjedelar av kommunerna.

4. Framtida samverkan

Den utvecklingsinriktade samverkan kring kulturpolitiken bör syfta till att

- stärka medborgarperspektivet genom kommunalt inflytande
- tydliggöra resursbehoven och ge förutsättningar för ekonomiska prioriteringar
- underlätta kulturverksamhet över kommungränserna
- synliggöra regional samverkan
- tydliggöra och skapa förutsättningar för lokala kulturpolitiska planer
- ge utrymme för förändring och lokala skillnader
- genomföra interregional samverkan

- utveckla utbildningsalternativ inom kultursektorn till förmån för länets utveckling
- synliggöra länet i samverkan med den nationella nivån

Denna samverkan ska leda till

- gemensam finansiering och förbättrade underlag för prioriteringar
- kunskapsutbyte och kompetensöverföring
- nätverksbyggande
- stärkt samverkan med civilsamhället
- effektivare beslutsprocesser
- forskningssamarbete
- samordning av nationella och europeiska utvecklingsprojekt

Nya mötesplatser för kulturpolitiken

Landstinget i Jönköpings län vill stödja en utveckling med att skapa nya gemensamma mötesplatser för det kulturpolitiska samtalet, för att därigenom möjliggöra en ökad kulturpolitisk kompetens samt en förbättrad kulturpolitisk närvaro på den politiska dagordningen.

Den kulturpolitiska mötesplatsen utvecklas genom:

- Inrättande av ett kulturting. En årligen återkommande kulturpolitisk mötesplats för dialog, kunskapsöverföring och inspiration där kommunala kulturpolitiker och chefstjänstemän tillsammans med länets kulturpolitiker och tjänstemän kan samtala om och ta fasta på framtidens kulturpolitiska utmaningar.
- En årlig sammankomst då representanter för kommunernas kulturnämndspresidier/motsvarande träffar representanter för den regionala utvecklingsdelegation inom Landstinget för samtal och ömsesidig dialog om gemensamma intressen för utveckling av interkommunal och regional kulturverksamhet.
- Vid behov möjliggöra för såväl kommuner som Landstinget att genomföra enskilda kulturpolitiska samtal.

Tjänstemannanivån föreslås prioritera sitt fortsatta arbete med genomförandet av kulturplanen enligt följande:

- Fortsatta samtal i etablerade nätverk
- Samtal med kommunerna inom tre geografiska områden.
- Samtal utifrån enskilda kommuners prioriterade insatsområden utifrån kulturplanen.

Mötesplatser för kulturlivet

Landstinget i Jönköpings län har inom sina verksamheter sedan tidigare etablerat dialog och kontakter med länets kulturliv. Det är dock av största vikt att dessa kontaktytor och dialogforum tydliggörs, utvecklas avseende vem som deltar och formaliseras med syfte att samråda om kulturplanens genomförande och utveckling.

För att uppnå detta föreslås följande:

- Ett kulturforum med inbjudan till hela kulturlivet och civilsamhället
- Årlig dialog med kulturinstitutioner och verksamheter som Landstinget fördelar statliga verksamhetsbidrag till för uppföljning och utveckling av uppdragsbeskrivningar
- Årlig dialog inom enskilda konstområden
- Dialog med kulturlivets intresseorganisationer och folkbildningens organisationer
- Bibliotekschefsträffar i samverkan med kulturchefsnätverk.

Mötesplats med staten

Utöver de statliga medel som Landstinget i Jönköpings län kommer att fördela från central nivå i framtiden, kommer staten att lägga ytterligare medel till kulturutveckling i regionerna. Då Jönköpings läns kulturverksamheter på både den regionala och kommunala nivån har mycket att erbjuda är det av största vikt att Jönköpings län intensifierar sitt samtal med statens företrädare för att uppnå en tydligare identifiering av länets påverkan på den nationella nivån.

Samråd med Länsstyrelsen i Jönköpings län och Landstinget bör förstärkas och utvecklas i syfte att kunna identifiera gemensamma utvecklingsområden.

Områden som kulturarv, kulturmiljövård, landsbygdsutveckling och integration är några av de ansvarsfrågor som bör komma upp i en framtida dialog med bärighet på den regionala kulturplanen. I vissa avseenden kan det även vara av vikt att tydliggöra roller och ansvarsfördelning.

5. Nulägesbeskrivning

Teater, musik och dans

Verksamheten inom Smålands Musik och Teater omfattar förutom musik-, teater- och musikteaterproduktioner även dansproduktioner. Goda förutsättningar finns för att skapa nya och bredare kontaktytor med publiken. Smålands Musik och Teater verkar för att nå och engagera länets alla invånare med ett varierat utbud för skilda smakriktningar. Ökad samverkan inom och utom länet med andra arrangörer och teatrar eftersträvas, för att minska produktionskostnader och för att kunna erbjuda breda uppsättningar.

Ett varierat musikutbud för en bred publik erbjuds. Musik framförs med en hög grad av professionalism med heltidsengagerade musiker. Samverkan i olika former med amatörteatergrupper och amatörmusiker är ett naturligt inslag i verksamheten och skapar förutsättning för nya mötesplatser och ny publik. En bärande del av Smålands Musik och Teaters verksamhet är att bredda intresset och engagemanget för kulturen, genom samverkan med amatörer, barn och ungdomar, studieorganisationer med flera.

Under november månad 2011 kommer det nya Kulturhuset Spira att invigas. Kulturhuset Spira ska vara en resurs för hela regionen.

Museiverksamhet

Stiftelsen Jönköpings läns museum

Landstinget är, tillsammans med Jönköpings kommun och Hembygdsförbundet, stiftare av Jönköpings läns museum. Stiftelsen Jönköpings läns museum har som huvudsyfte att tillgängliggöra och skapa delaktighet kring det levande kulturarvet. Detta gör man genom att låta användarna ta aktiv del av sin historia, nutid och framtid för att låta erfarenheter och kunskap bli del i vardagslivet.

Stiftelsen Jönköpings läns museum har som huvudsyfte att ge allmänheten möjlighet att ta aktiv del av sin historia, nutid och framtid.

Övergripande mål är att

- dokumentera, vårda och förvalta länsinvånarnas kulturarv och kulturmiljöer samt på olika sätt göra detta tillgängligt för allmänheten
- samla, vårda och visa äldre och samtida konst
- vara en kunskapsorganisation med forskning och utvecklingsarbete, men också en mötesplats för dialog, reflektion, kunskapsutbyte och bildning – tillgänglig för alla.

Genom verksamheten ska Stiftelsen Jönköpings läns museum främja de demokratiska värdena och en fri debatt.

Med dessa uppgifter som bas pågår en positiv profilmförstärkning av museets verksamhet. Ett mer uppsökande publikt arbete liksom engagemang i nutidsrelaterade frågor som nya stadsbyggnadsvisioners påverkan på vår kulturmiljö är goda exempel på profilering. Tillgängligheten till museets samlingar och verksamheter ska särskilt uppmärksammas.

Övrig kulturverksamhet

Landstinget ska stödja verksamhet som främjar kulturell mångfald och konstnärligt skapande, eftersom det formar ett attraktivt län. Stödet kan vara i form av bidrag till föreningar och organisationer eller ekonomiskt stöd och engagemang vid kulturaktiviteter. Men också genom Landstingets egen verksamhet inom dans, film, konst, hemslöjds- och kulturaktiviteter.

Kulturutvecklarna inom dans, film och hemslöjd ska arbeta för att öka kunskapen och intresset inom respektive kulturverksamhet. Tyngdpunkten i deras arbete är riktad till barn och ungdomar. De arbetar även för att stimulera skapande genom föreställningar, föreläsningar, kurser och utställningar.

Den konstnärliga utsmyckningen av Landstingets lokaler finns där för att ge stimulerande miljöer för besökare och medarbetare. Landstingets konstinköp stödjer dessutom konstens utveckling och ger arbetstillfällen för konstnärer.

Jönköpings läns Folkrörelsearkiv

Folkrörelser och övrigt föreningsliv i Jönköpings län har en mer än hundraårig historia, som kan studeras i protokoll och andra handlingar. Folkrörelsearkivet är en ideell förening, vars medlemmar består av läns- och distriktsorganisationer samt länets kulturnämnder.

Huvuduppgifterna är att

- samla och förvara handlingar, trycksaker, bilder och föremål från länets föreningar
- inventera föreningsarkiv i länet
- stimulera forskning om länets föreningshistoria
- ge råd i arkivfrågor till länets organisationer.

En viktig del är att informera allmänhet, föreningar, skolor om möjlighet att använda arkivet. Verksamheten finansieras genom statliga anslag, bidrag från Landstinget och länets kommuner samt av medlemsavgifter.

Övriga organisationer

Landstingsbidrag kan även lämnas till andra organisationer än de som redovisats. Förutsättningen är att de bedriver regional verksamhet inom kulturområdet och att denna inte kan inordnas i annan bidragsordning.

Regional biblioteksverksamhet

Inom biblioteksverksamheten tar Landstinget ett regionalt ansvar för verksamhetsinnehåll, utveckling och finansiering av ett länsbibliotek. Syftet med den regionala biblioteksverksamheten är att initiera och driva utveckling, bygga nätverk, fortbilda bibliotekspersonal och övriga förmedlare samt komplettera kommunbibliotekens mediebestånd.

Målet är att folkbiblioteken i länet ska vara attraktiva och intressanta aktörer i kunskaps- och informationssamhället. Biblioteken kan på så sätt vara en bidragande faktor till den regionala tillväxten, där det av ekonomiska, rationella och kulturpolitiska skäl är befogat.

Uppgiften handlar om

- regional fortbildning av bibliotekspersonal
- kompletterande medieförsörjning och upplysningsservice
- rådgivning och information
- specialtjänster inom vissa delområden (till exempel barn och ungdom, invandrare och flyktingar, talböcker)
- biblioteksutveckling
- utgivning och utveckling av taltidning.

Länsbibliotekets utgivning av taltidning avser i första hand att möta synskadades behov, men mottagare kan även vara andra grupper med svårighet att läsa tryckt text. Den tekniska utvecklingen innebär ökade möjligheter för den enskilde att på

egen hand ta del av olika tidningars nyhetsflöde varför behovet av särskild taltidning successivt minskar.

6. Utvecklingsmöjligheter

Med den samlade bild som ges då de kulturpolitiska utgångspunkterna, gemensamma kulturpolitiska prioriteringar och nuvarande verksamhet vägs samman kan ett antal utvecklingsområden identifieras. Detta är gjort med en indelning utifrån konstområden/sektorer och kulturpolitiska aspekter. Konstområden vars statliga medel ska fördelas av Landstinget i en framtid och aspekter som i de genomförda samråden har framkommit som viktiga att ingå i planen. Vissa utvecklingsmöjligheter kan återkomma på mer än ett ställe i planen.

Konstområden

Teater, dans och musik

Jönköpings län vill

- utveckla Kulturhuset Spira till en nod för scenkonsten med en stark identitet
- stödja ett barn- och ungdomscentrum för scenkonsten i länet
- stimulera samverkan inom scenkonsten mellan institutionerna, de fria utövarna och kommunerna
- stärka scenkonstens möjligheter till samverkan med civilsamhället
- stimulera tvärkonstnärlig utveckling
- öka nationell samverkan och internationellt utbyte
- stärka arrangörsleden
- öka tillgängligheten inom scenkonsten
- permanenta daglig träning för dansen inom länet

Smålands Musik och Teater flyttar under 2011 in i Kulturhuset Spira som då blir verksamhetens huvudsakliga produktionsplats för musik, teater och dans. Kulturhuset Spira blir också navet för att nå ut med verksamheten över hela länet. Detta kommer att utveckla de tre konstområdenas identitet och kvalitativa möjligheter att producera professionell scenkonst till förmån för länets invånare. Verksamhetens möjligheter att utveckla en repertoarbaserad produktion över alla scenkonstområdena i de nya lokalerna bör beaktas, då detta kommer att utveckla den egna verksamheten, öka tillgängligheten och nå en bredare publik. Scenkonsten för barn och ungdom i länet ges goda möjligheter att utvecklas, då Värnamo kommun, Smålands Musik och Teater och den fria teatergruppen Teateri etablerar en samverkan för ett regionalt barn- och ungdomscentrum för scenkonst, i den nedlagda gummifabriken i Värnamo kommun. Dansens möjligheter att utvecklas bör tydliggöras inom detta samarbete.

Möjligheten för en etablering av fria grupper inom scenkonsten är en viktig del av utvecklingen för scenkonsten i länet. Samverkan mellan institutionerna, det fria kulturlivet och möjligheten för länets kommuner att ta emot de fria grupperna bör stimuleras. Möjligheten för en etablering av fria grupper med en självständig

identitet inom scenkonsten är en viktig del för utvecklingen av scenkonsten i länet. Regionala uppdrag bör ges till de fria grupperna. Särskilt bör detta beaktas inom den fria dansen samt den framtida utvecklingen av Teateri.

Det fortsatta samarbetet för scenkonstens institutioner med olika grupperingar inom civilsamhället bör utvecklas ytterligare för att stärka kunskapen för konstområdena och stimulera interaktiviteten över generationsgränserna och amatörgrupper inom konstområdet. Scenkonstinstitutionens arbete med att tillgängliggöra verksamheten både ur ett deltagarperspektiv och ett upplevelseperspektiv bör tydliggöras. Smålands Musik och Teaters verksamhet inom Freja Musikteater ska utvecklas i samarbete med andra aktörer i Jönköpings län. Freja Musikteater bör stimuleras till verksamhet och samarbete över hela länet.

Kulturorganisationen Share Music med målsättning att ge människor oavsett funktionsnedsättning eller förkunskaper tillgång till aktiviteter på hög konstnärlig nivå, bör få del av framtida verksamhetsmedel för utveckling av sina aktiviteter i länet.

Konstnärlig utveckling genom gränsöverskridande projekt och produktioner, som blandar olika konstformer i nya uttryck och format bör beaktas. Jönköpings Sinfonietta bör med sin flexibilitet genom genre och konstformsöverskridande projekt utveckla sitt konstnärliga uttryck. Jönköpings Sinfonietta och Smålands Dramatiska ensembles vilja till att utöka antalet skådespelare och musiker bör beaktas. Medverkan i internationella nätverk och internationella utbyten ska stimuleras. Flera nya möjligheter för scenkonsten att nå ut etableras då länets kommuner gör investeringar för att utveckla den lokala kulturella infrastrukturen. Därför bör samverkan och dialog mellan institutionerna/producenter, arrangörsled och kommuner avseende turnéer/regional verksamhet utvecklas.

Kommunikationerna i länet är i detta fall en avgörande faktor för en god tillgänglighet; därför bör utvecklingen av ett system med "kulturreSOR" intensifieras.

Smålands Musik och Teater och Riksteatern i Jönköpings län arbetar för att främja scenkonst i sin helhet, särskilt för barn och unga. Riksteatern i Jönköpings län är samverkansorgan för de lokala scenkonstarrangörerna inom länet. Riksteatern nationellt utgör en omfattande kompetens till förmån för den lokala utvecklingen och etableringen av nya mötesplatser för scenkonsten inom länet. Samarbetet mellan Riksteatern i Jönköpings län och Smålands Musik och Teater har inneburit en positiv arrangörsutveckling för länet. Ett samarbete som bör stimuleras till förmån för den kulturella infrastrukturen i länet inom scenkonstområdet. Smålands Musik och Teater gör en satsning på musik för och med barn och unga från Jönköpings län i Kulturhuset Spira med stöd från Kulturrådet. Med projektbaserad verksamhet kommer barn och unga i alla åldrar att involveras i musikens utvecklingsåtgärder. Ett utvecklingsprojekt av unga arrangörer prioriteras under denna satsning.

En samverkan har inletts mellan Riksteatern i Jönköpings län och Landstingets kulturenhet för att identifiera utvecklingsbehoven och gemensamma insatser för förnyelse och utveckling inom Jönköpings län. Mångfald, jämställdhet, delaktighet och tillgänglighet är perspektiv som ska integreras i arbetet. Barn och ungas rätt till kultur ska särskilt prioriteras i detta utvecklingsarbete med utgångspunkt i FN:s barnkonvention.

Bild och form

Jönköpings län vill

- synliggöra bild- och formområdets regionala strukturer och aktörer
- tillämpa det så kallade MU-avtalet
- genomföra principen om att avsätta 1 procent av budgeten vid större till- och nybyggnationer till konstnärlig gestaltning
- stimulera samverkan mellan de fria aktörerna, institutionerna och kommunerna
- utveckla länets internationella kontaktytor
- förstärka kunskapsöverföringen inom bild- och formområdet i hela länet
- stimulera konstnärlig utveckling
- förbättra konstnärernas villkor.

Bild- och formområdet i Jönköpings län befinner sig i en omställningstid. De kommersiella gallerierna blir färre samtidigt som den offentligt finansierade bildkonstens möjligheter växer. Flera starka utställningsaktörer och arrangemang/festivaler är under utveckling. Detta innebär att ansvaret för den konstnärliga utvecklingen och relationen till de fria utövarna inom området allt tydligare måste bäras av den offentliga verksamheten.

För att skapa bättre kunskap om den regionala strukturen och därigenom ge upphov till nya mötesplatser mellan utövare och konstproducenter, bör ett antal huvudaktörer och företeelser uppmärksammas och stimuleras. En fortsatt utveckling av innehållet i den inrättade tjänsten Utvecklare för bild och form i länet är direkt avgörande för att stimulera nya mötesplatser mellan konstproducenter och utövare i framtiden. Konstpedagogikens möjligheter för att skapa ett breddat intresse över generationsgränserna bör ägnas särskild uppmärksamhet. En inventering av det fria konstlivet, konstorganisationer och nätverk tydliggör framtida utvecklingsmöjligheter och kontaktytor.

Länet bör bedriva en tydlig inriktning och information mot att avtalet om medverkande- och utställningsersättning (MU) om möjligt tillämpas i hela länet.

Landstinget i Jönköpings län bör vara ett föredöme då det gäller att driva principen om 1 procent av budgeten till konstnärlig gestaltning vid all större tillbyggnad och all nybyggnation.

Museer/konsthallar och utställningsarrangörer/festivaler inom samtidskonsten utvecklar sina möjligheter. Inom denna grupp är utvecklingen mellan institutioner som Jönköpings läns museum, de kommunala konstinitiativen/museerna och de fria utövarna viktiga att stimulera.

Stödet till internationella nätverk och internationella utbyten bör förstärkas. Större utställningsverksamheter med regionalt intresse som Smålands Konstarkiv och Vandalorum – konst- och designcenter i Värnamo, bör stärkas som konstnärliga och utvecklingsmässiga referenspunkter ur ett regionalt, nationellt och internationellt perspektiv. Frågan om Vandalorums framtida finansiering och dess roll gentemot Smålands Konstarkiv bör klaras ut. Under planperioden bör ett fördjupat samtal inledas där samtliga intressenter deltar för en långsiktig överenskommelse avseende Vandalorums utveckling.

För att underlätta möjligheten för de fria utövarna att bedriva sin konstnärliga verksamhet på professionell nivå inom länet, bör det förutom det som har nämnts ovan även inledas ett arbete med att ta fram förslag till utformning av ett ateljéstöd.

Museiverksamhet och kulturarv

Jönköpings län vill

- aktivt stödja utvecklingen av *nästa generation museum* inom uppdraget för Jönköpings läns museum
- stärka samspelet mellan regional och kommunal museiverksamhet
- tillgängliggöra kulturarvets betydelse och utvecklingsmöjligheter
- utveckla kompetens och dokumentationsformer
- utveckla museernas aktualitet avseende samhällsfrågor
- öka tillgängligheten genom den digitala utvecklingen
- synliggöra Jönköpings läns museum i det regionala arbetet
- ge ett kulturpolitiskt uppdrag till Polarcenter i Gränna.

I Jönköpings läns museums målplan framträder visionen om att bli *nästa generation museum*. I uttrycket inbegrips ett nytt förhållningssätt till bland annat transparens, delaktighet, samverkansformer och tolkningsperspektiv. I ambitionen att vara ett *nästa generation museum* ligger förståelse kring samhällsutvecklingen och det nya Sveriges förutsättningar. Mångfaldsperspektivet blir således en av grundstenarna för att möjliggöra en gestaltning av ett levande kulturarv. Emellertid kommer det behövas specifika insatser i form av kompetensutveckling, interaktion med omgivningen och nya arbetsformer.

För att stärka förutsättningarna för att kulturarvsbegreppet ska kunna genomgå en förnyelse behöver samspelet mellan regional och kommunal museiverksamhet stärkas. Nya former för finansiering och samarbete bör utvecklas. Museets aktiviteter bör förankras via noder och specifika platser i länet som man kan utgå ifrån då det gäller pedagogiskt arbete för varierande åldersgrupper. Det finns anledning att se över organisationen och samverkansformerna för hur den

pedagogiska aktiviteten på de kommunala museerna och Jönköpings läns museum skulle kunna samordnas både i form av resurser och kunskapsutveckling.

Ett förtydligande av det stora omfånget av kulturarvsbegreppet bör genomföras samt en kartläggning av delar som kan stärka betydelsen av redan pågående insatser och aktiviteter. Genom att blanda perspektiven från civilsamhället med institutionens uppdrag, är det troligt att museerna kan komma att öka sin betydelse i vardagen och därigenom bli del av det meningsfulla livet.

I museets tidigare historia har en av de dominerande dokumentationsformerna varit skriven text. Till viss del har fotografiet varit en viktig dokumentationsform men texten som informations- och faktabärare är trots allt den mest förekommande. Delvis har det berott på att det tidigare var allt för kostsamt att använda rörlig bild eller ljud för att registrera och dokumentera relevanta "objekt". Idag när tekniken är överkomlig, till mycket låga kostnader, finns det anledning att utveckla kompetens och dokumentationsformer för att komplettera texten som instrument för att bevara och samla på för kulturarvet viktiga företeelser.

Utvecklingen av visualisering i digitala miljöer är på snabb frammarsch och kan nyttjas och bidra till att nya pedagogiska möjligheter utvecklas så väl som att vara ett verktyg för att möjliggöra utveckling inom andra samhällsområden.

Konst- och kulturfrämjande konsulentverksamhet

Jönköpings län vill

- fortsätta att utveckla de regionala kulturutvecklarnas roll som nätverksbyggare, kunskapsöverförare och kompetensbärare.

Många av de utvecklingsmöjligheter som bärs inom den konst- och kulturfrämjande verksamheten finns beskrivet inom flera av planens övriga rubriker inom såväl konstområdena som inom aspekterna.

Arkivverksamhet

Jönköpings län vill

- utveckla förståelsen och kunskapen om länets arkivverksamhet
- tydliggöra arkiven i de regionala kulturnätverken.

Jönköpings läns folkrörelsearkivs prioriterade områden är att utgöra en samlande faktor för alla medlemsföreningar och övriga enskilda arkiv. Information, service och kontakt med länets kommuner är en viktig del som länstäckande arkivorganisation.

Folkrörelsearkivets ambition att närma sig invandrarföreningarna för att låta deras föreningsarkiv bli en naturlig del av länets föreningshistoria bör uppmuntras.

Filmkulturell verksamhet

Jönköpings län vill

- stärka strukturerna kring filmen och dess utövare
- utveckla kopplingen mellan barn- och ungdomsverksamhet, växthusverksamhet och professionell verksamhet
- stödja kunskapsöverföringen avseende den digitala utvecklingen
- utveckla den animerade filmen till ett konstnärligt utvecklingsområde inom länet.

Filmen och den rörliga bilden som uttrycksmedel och kommunikationsyta är på stark frammarsch. Den digitala tekniken skapar tillgänglighet till nya visningsplatser, nya uttryck och berättelser. En utveckling som stödjer möjligheten till digital tillämpning och nya visningsplatser bör förstärkas. Film och rörlig bild är ett pedagogiskt redskap som ger möjlighet till nya kommunikationsmedel i de lärande processerna. Det är därför avgörande för filmens utveckling i länet att ge goda förutsättningar för barn och unga att få tillgång till teknik och teknisk kompetens samt en fullt utvecklad filmpedagogisk verksamhet i hela länet.

Kopplingen mellan barn- och ungdomsverksamheten som främst bedrivs av länets kulturskolor, och den talangutveckling som stöds inom länet, bör få en tydligare koppling mot de semiprofessionella och professionella filmarbetarna i länet. Strukturerna innanför vilka de professionella och semiprofessionella utövarna verkar, bör tydliggöras i ett nära samarbete mellan regionen och kommunerna och därigenom identifiera behov och ge förutsättningar för nya mötesplatser åt filmen och dess utövare i länet.

Genom projektet Barnfilmbyn – ett småländskt centrum för berättarkonst inom rörliga bilder med utgångspunkt ifrån Astrid Lindgrens verk, läggs grunden för ett framtida kunskapscentrum inom barnfilm. Det långsiktiga målet är att samarbeta läns- och kommunöverskridande för att skapa förutsättningar för barnfilmproduktion.

Ett fördjupat samtal om den animerade filmens utvecklingsmöjligheter i Eksjö kommun och som ett konstnärligt utvecklingsområde i Jönköpings län bör intensifieras. Detta för att skapa stabilitet och kontinuitet för en inriktning inom filmen i Jönköpings län med nationell uppmärksamhet. En målsättning med utveckling av ett nordiskt branschcentrum för animerad film i Eksjö kommun bör gälla. Under planperioden bör samtal inledas med branschen, övriga regionala parter, Eksjö kommun och de nordiska samarbetsparterna om utvecklingen av en stabil framtid för denna satsning.

Hemslöjdsfrämjande verksamhet

Jönköpings län vill

- stärka hemslöjdens möjligheter till att utveckla personliga identiteter utifrån det egna skapandet
- utveckla möjligheterna för hemslöjdsområdet att vara en kunskapsbärare för en samtida hållbar utveckling
- möjliggöra den digitala utvecklingen som kopplar ihop det lokala med det globala
- ge förutsättningar för enskilda individers medvetna val och nya former för entreprenörskap.

Den hemslöjdsfrämjande verksamheten inom Jönköpings län har under de senaste åren kunnat arbeta för en ny syn på hemslöjden, som visar en generös och tillåtande attityd mot de som är intresserade av handgjort skapande och vad handgjort skapande kan betyda för individen och samhället. Ett arbete som bör följas upp och ytterligare förstärkas.

Arbetet med den samtida och hållbara hemslöjden ska utvecklas, där barn och ungdomar och det egna skapandet har stor betydelse. Den digitala världen ger förutsättningar för ett nytt sätt att skapa hemslöjd på. Här finns nya mötesplatser, uttryck och möjligheter och hemslöjd har redan en stor plats i detta nya synsätt. Här sprids teknikkunskap och idéer, det skapas nya samarbeten och det lokala binds ihop med det globala. Det handlar om praktisk samhällsutveckling med kultur/näring, där hållbar utveckling är en självklarhet. Aktiva nätverk skapar inspiration över jorden, via nätet, men man är ändå aktivt delaktig och engagerar sig lokalt. Hemslöjden arbetar för ett närmare liv med en bred syn på närproducerat.

Handgjort skapande ger möjlighet till utveckling. Medvetna val, kan skapa det unika och utveckla identitet genom handgjort skapande, att ha det egna livet i sina egna händer och kunna påverka världen. Hemslöjd har blivit ett sätt att göra medvetna val. Nya former för entreprenörskap. Ett sätt att visa samhällsengagemang.. Detta är slöjdens nygamla möjlighet som nu upptäcks av den nya generationen, alltså våra barn och ungdomar. Hemslöjdens möjligheter inom detta framtidsområde och nytänkande bör tydliggöras och förstärkas.

Biblioteksverksamhet

Jönköpings län vill

- stärka arbetet med att ta fram strategiska planer inom länets biblioteksverksamhet
- stödja ökad mediesamverkan mellan offentligt finansierade bibliotek.
- utveckla samverkan mellan olika professioner till förmån för ungas språkutveckling och lärande
- i samarbete med folkbildningen stödja utvecklingen med den digitala delaktigheten
- stödja processer för ökad profilering och utformning av attraktiva miljöer

En förutsättning för ett bra liv i ett attraktivt län är ett nät av väl fungerande bibliotek av hög kvalitet vad gäller medier, lokaler och kompetens. I länet finns ingen utvecklad tradition eller kultur för samverkan mellan folkbiblioteken eller med övriga offentligt finansierade bibliotek.

Bibliotekens roll i ett samhälle som i snabb takt digitaliseras är unik. Människor riskerar att hamna i utanförskap då de alternativa kommunikationsvägarna upphör innan de nya verktygen behärskas av alla. Därför bör ett utvecklingsarbete i samverkan med studieförbund och folkhögskolor intensifieras för att öka den digitala delaktigheten. Särskild uppmärksamhet bör ges till utvecklingen av bibliotekariers digitala kompetens och att stödja utvecklingsarbeten med tydligt digitalt fokus vad gäller tillgänglighet.

Biblioteken som plats för formella och informella möten, fyller en viktig funktion i ett demokratiskt samhälle. Bibliotekens attraktivitet skulle öka om de profilerade sig i dialog med närsamhället, en samverkan som skapar nya möjligheter, både i det fysiska och det virtuella biblioteksrummet. Ett sådant arbete ska stödjas genom ökad samverkan i det virtuella biblioteksrummet. Att kartlägga och stödja processer för ökad profilering samt bibliotekens arbete med att forma attraktiva miljöer är en angelägen uppgift.

Att stimulera barn och ungas språkutveckling och lust till läsande och lärande är en kärnverksamhet i bibliotekens arbete. Ett arbete som kan och ska ske i samspel med alla andra aktörer som möter barn och unga i sina verksamheter. Därför bör en kartläggning avseende samverkan och nätverk inom länet utifrån ett läsande- och lärandeperspektiv genomföras. En inledande process i samverkan med utbildningssektorn för att följa upp skollagens intentioner avseende skolbibliotek bör påbörjas, samt att stödja samverkan mellan olika professioner. Medierna utgör tillsammans med personalens kompetens basen i bibliotekens verksamhet. Medielandskapet ändrar karaktär och biblioteken måste följa med och samtidigt vara en garant för tillgänglighet ur ett brett perspektiv. Ett medvetet och målinriktat arbete bör därför genomföras för att kartlägga medieströmmarna inom länet, och därigenom medverka till en ökad mediesamverkan mellan biblioteken i länet. Särskild uppmärksamhet ska ges till att stödja implementeringen av digitala medier och nya format, samt att stödja personalens kompetens avseende mediernas utveckling.

Framtagandet av en strategisk plan i harmoni med bibliotekslagen, för ett gränsöverskridande samarbete med brukarna i fokus är ett första steg för att utveckla en biblioteksverksamhet i länet med hög kvalitet, där samtliga resurser tas tillvara och där brukarnas behov och intresse är i fokus. Därför bör Länsbibliotek Jönköping ges ett särskilt uppdrag att initiera och ansvara för framtagande av en strategisk plan för biblioteksverksamheten i Jönköpings län, samt att stödja arbetet med uppföljning av planen.

Litteratur

Jönköpings län vill

- medverka till att erbjuda möjligheter för litterärt skapande i länet
- stödja ökad profilering av författare och litteratur knutna till länet
- genomföra ett aktivt mottagande av fristadsförfattare i länet
- utveckla fler litterära mötesplatser
- stimulera till ett gränsöverskridande samarbete mellan civilsamhället och offentliga organisationer för att stödja läsfrämjande insatser.

Litteraturen är grunden för lusten till läsande och lärande. I kombination med medier och kompetens uppstår det unika som är folkbibliotekens arv och litteraturens framtida möjlighet. En del av bildningen. Litteraturen som en konstform öppnar nya perspektiv och arenor. En ökad uppmärksamhet bör därför ges åt det litterära skapandet i länet och förmedlandet av detsamma och under vilka förutsättningar som denna verksamhet bedrivs idag. Författarskap som uttryck för det mångkulturella samhället skall uppmärksammas.

Samarbetet med länets litterära nätverk, folkhögskolor, biblioteken, Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping och studieförbunden bör utvecklas för att ge förutsättningar för en gränsöverskridande mötesplats till stöd för läsfrämjande insatser.

Mottagande av fristadsförfattare ska genomföras som en del i ett aktivt arbete med att ge kulturen en tydligare plats i det demokratiska och globala samhället. Dessutom ges förutsättningar för att syresätta länets kulturliv och kulturdebatt. Förutsättningar för de mindre kommunerna att ta emot fristadsförfattare skall uppmärksammas.

Den offentliga författarscenen bör utvecklas som ett led i att lyfta litteraturen som en tydlig konstform inom länet. En utveckling av Poesifestivalen i Nässjö till en bredare litteraturfestival med förankring på fler platser i länet bör uppmuntras. Lokala författarscener bör stimuleras.

Folkbildning

Jönköpings län vill

- i samverkan med folkbildningen utveckla nya former för bidragshantering gentemot studieförbunden
- verka för att stärka samverkan mellan folkbildningen och länets kulturaktörer.

Kultur och folkbildning är viktig för samhällets utveckling sett bland annat ur ett demokratiskt perspektiv.

Den organiserade folkbildningens regionala nätverk - tio studieförbund, nio folkhögskolor och övriga folkbildande organisationer, finns representerade över hela länet. Folkbildningens breda kontaktnät, nationellt och internationellt, skapar

förutsättningar för levande, utvecklande och integrerande mötesplatser som på många sätt utgör basen för ett levande kulturskapande i hela länet. Folkbildningens utbredning i länet ger en unik komplettering till kulturinstitutionerna och borgar för kvalitet runt utövandet. Den främjar deltagarkultur/amatörkultur och bidrar till en ökad livskvalitet för medborgarna. Länets ideella krafter och idéburna organisationer är viktiga parter i utvecklingen av en kultur tillgänglig för alla. I detta avseende utgör folkbildningen en avgörande samordnande faktor.

Landstinget vill i samverkan med folkbildningens aktörer utveckla nya former för bidragshantering och uppföljning med syfte att synliggöra samspelet med folkbildningen och att anpassa bidragssystemen till samhällsutvecklingen. En del i detta arbete bör vara att träffa fleråriga överenskommelser, för att öka synligheten och samspelet med folkbildningen. Med detta arbete kan Landstinget utgöra ett stöd och en kunskapsbärare gentemot länets kommuner för att underlätta administrativa rutiner och utveckla möjligheterna för studieförbunden att verka i och mellan kommunerna.

Landstingets kulturinstitutioner och kulturkonsulenter arbetar aktivt med att stötta folkbildningen genom att utveckla och genomföra kulturella verksamheter och därigenom öka synligheten och samspelet med folkbildningen. En särskild uppmärksamhet bör i detta fall riktas från Landstingets kulturverksamheter gentemot länets folkhögskolor för att undersöka på vilket sätt kulturverksamheterna kan utgöra en kulturpedagogisk kraft samt vara en aktiv del i att möta skolornas elever som professionella utövare. Möjligheterna med att utveckla nya eftergymnasiala kulturutbildningar inom folkhögskolorna bör ses över i syfte att tillskapa länet ytterligare kreativa krafter.

Landstinget och länets kommuner ger folkbildningen stabila förutsättningar att fungera som kulturbärare i hela länet. Genom att bejaka det livslånga lärandet tillgodoses att kultur och folkbildning finns i hela länet under hela livet.

7. Kulturpolitiska aspekter

Kultur och hälsa

- Jönköpings län vill skapa hållbara strukturer inom området kultur och hälsa.
- Göra kultur och hälsa till ett tydligt ansvarsområde med befogenheter och ansvar.

Kultur (kultur och hälsa) som verktyg inom vård, omsorg och rehabilitering, bör vara en permanent verksamhet med ansvariga (på en eller flera enheter) med tydligt ansvar, befogenheter och resurser.

Ett aktivt förankringsarbete med god spridning i vård, omsorg och inom kultur är en nödvändighet för att uppnå en utvecklingsinriktad verksamhet. Denna verksamhet syftar till att skapa bättre livskvalitet och minskat vårdbehov, vara en

aktiv del i en läkningsprocess och att visa på hur kultur kan berika den vardagliga vårdssituationen för patienter, boende och personal.

För att samordna och effektivt utnyttja de resurser som finns avseende kultur, kultur och folkhälsa inom Landstinget i Jönköpings län, länets kommuner och organisationer, krävs beslut för att initiera ett strategiskt arbete. Landstingets aktiva deltagande i de nationella och nordiska nätverken för kultur och hälsa är en förutsättning för att komma åt forskning och kunskap inom området.

Landstingets uppgift är att öka kunskapen om nya rön inom vården och stimulera till tillämpning av evidensbaserade behandlingsformer. Det bör även gälla kulturens roll i vård, omsorg och rehabilitering. Detta bör ske såväl inom den egna organisationen som i samverkan med länets vård- och omsorgsutbildningar. Anhörigas möjligheter att ta del av kunskap ska inte underskattas.

Arbetet med att pröva ”Kultur på recept” bör initieras mot bakgrund i befintlig forskning och positiva resultat från den nationella nivån.

Kultur och näringsliv/Kulturella och kreativa näringar

Jönköpings län vill

- konkretisera och utveckla den regionala strategin för de kulturella och kreativa näringarna
- medverka till att stärka kompetensen hos befintliga affärsstödsystem
- utveckla nya arenor och mötesplatser mellan kultursektorn och näringslivsutvecklingen inom kommunerna.

Jönköpings län har en stor tillväxtpotential vad det gäller kulturella och kreativa näringar. Näringslivet i länet är präglad av tillverkningsindustri och har en relativt låg andel tjänsteproducerande företag och företag inom kulturella och kreativa branscher. Det finns ett starkt samband mellan utbildning, högskola och framväxten av kulturella och kreativa näringar och i länets större orter ser vi att denna process har startat, med företag som direkt knyter an till högskoleutbildningar på orten. I mindre kommuner och i länet i stort är utbudet av högre utbildning en viktig faktor för att få i gång en utveckling inom denna sektor. Det är därför avgörande för framväxten av dessa företag att både näringslivspolitik och utbildningspolitik tar ett närmande till kulturpolitiken. Det är väsentligt att denna sektor uppmärksammas i länet då det dels behövs en ökad mångfald i ekonomin för långsiktig stabilitet och dels behövs en ökad sysselsättning för bland annat kvinnor och ungdomar.

Ur en kulturpolitisk synvinkel är det viktigt att det i länet finns en grogrund för att kunna utöva och utveckla sitt konstnärskap, inte minst när det håller på att växa fram olika starka arenor i länet; scenkonst, konst och design, digitalkultur med flera. Den starkaste utvecklingen sker av naturliga skäl i de största städerna, där det finns en kritisk massa. Det är mycket viktigt att knyta ihop länet med en infrastruktur där de olika arenorna hänger ihop och kommunicerar med varandra. Först då kan vi uppnå en reell tillväxt inom området. Kulturpolitiken bör stärka

denna ekonomiska sektor på ett antal områden, för att kulturella och kreativa näringar ska få samma möjligheter att växa som andra branscher får i vårt län. Därför är arbetet med att konkretisera och utveckla den regionala strategi som tas fram för de kulturella och kreativa näringarna inom ramen för den kompetens som finns inom kultursektorn, avgörande i ett framtidsperspektiv.

Turismen är idag viktigare för den svenska bytesbalansen än bilindustrin. Den omsätter idag 253 miljarder kronor i Sverige och har en potential att fördubblas till år 2020, enligt Svensk Turism. De flesta turister som kommer till Jönköpings län kommer antingen för att delta i mötesaktiviteter eller för naturupplevelserna. Region Jönköpings *identitet* är splittrad. Småland är ett starkt varumärke, men delas med många andra och kan inte användas av hela regionen. I det varumärkesarbete som påbörjats för regionen lyfts särskilt entreprenörsandan och kreativiteten fram i slogans som ”*The Creative Heart of Sweden*”. KKN kan användas för att stärka ett varumärke genom bl a storytelling, bilder, filmer, starka kulturprofiler och utveckling av turistattraktioner.

Tidigare genomförda kartläggningar och studier avseende kulturturismen och dess starka koppling till kulturarvet, bör återaktualiseras och värderas utifrån den kunskap och framtida utveckling som lyfts fram i länets strategi för framväxten av företagande inom KKN.

Inom arenor för konst- och design, scenkonst och digitalkultur håller det på att byggas upp en infrastruktur i länet där viktiga noder skapas, som exempelvis Vandalorum, Kulturhuset Spira, SpelArena i Science Park systemet/Science Park Jönköping och Designregion Småland. Dessa arenors satsning på spjutspetsar inom sitt område bör uppmuntras; de kan i förlängningen också bidra till att nya företag skapas genom att möjliggöra mentorskap för unga utövare i länet.

Organisationer som arbetar med nyföretagande bör få utbildning om de särskilda villkor som råder för företagande inom de kulturella och kreativa näringarna. I många fall finns det i denna sektor en bristfällig kunskap i affärsutveckling och företagande då fokuseringen ofta ligger på gestaltning och idéer snarare än att driva ett företag. Affärsstödssystemen måste få kunskap för att kunna stärka dessa näringar inom deras särskilda villkor, med oregelbundna inkomster, ett konstnärligt förhållningssätt och så vidare.

Att skapa möten för att uppnå en aktiv samverkan mellan kultur- och näringspolitik genom att uppmuntra till regelbundna gemensamma möten mellan företrädare för kultursektorn och för näringslivsutveckling i kommunerna, är en förutsättning för utvecklingen inom de kulturella och kreativa näringarna.

Barn och unga

Jönköpings län vill

- utveckla ett kompetenscentrum för barn- och ungdomskultur
- utveckla samarbeten för forskning inom barn- och ungdomskulturen
- stödja utvecklingen av en länsövergripande kulturgaranti i samarbete med länets kommuner

- stimulera kulturens tillgänglighet för barn och unga
- stödja en utveckling så att FN:s barnkonvention kan utgöra grunden för samverkan och verksamhet inom länets kulturverksamheter.
- Utveckla Jönköpings län till ett centrum för pedagogisk utveckling inom konstområdena

Barn- och ungdomskulturen upplevs av många som ett prioriterat område och har en stark förankring inom länets kulturpolitik. Både den interaktiva möjligheten för barn och unga att möta professionella utövare som den upplevelsebaserade kulturen, beskrivs som viktiga delar att arbeta med och utveckla inför framtiden. Landstingets kulturverksamheter har en avgörande roll i att driva på en sådan utveckling.

En breddad dialog och kunskapsöverföring till förmån för en större tillgänglighet till kulturlivet för barn och unga bör intensifieras och formaliseras. Ett arbete som det är viktigt att involvera länets kommuner; dess kulturskolor, bibliotek och föreningsliv i.

Kulturkonsulenterna inom Jönköpings län bör samordnas och samlokaliseras för att utgöra en samlad kompetenskraft gentemot kommunerna och föreningslivet i detta avseende. Kontaktytor och samarbeten med regionala och nationella organisationer och ett processinriktat arbete bör gälla, för att bättre nyttja de regionala resurserna.

Organisationen och samordningen inom kommunerna kring Skapande skola varierar över länet. Utbyte av kompetens, erfarenheter samt utveckling av nätverk för Skapande skola i länet kan samordnas av länets kompetenscentrum för barn- och ungdomskultur.

Riksteatern Jönköpings län och Landstinget i Jönköpings län har i ett pågående innovationsarbete sökt nya gemensamma samarbetsformer, för att skapa förutsättningar och finna nya vägar för att ge barn och unga tillgång till kultur i deras vardag.

Som en följd av att detta regionala samarbete har utvecklats och intensifierats har en regional avsiktsförklaring skrivits. Avsiktsförklaringens huvudtes är att jämställdhet, delaktighet och tillgänglighet ska integreras och särskilt beaktas i det fortsatta arbetet, samt att barn och ungas rätt till kultur ska prioriteras med utgångspunkt från FN:s barnkonvention. Samarbetet bör ske innanför länets kompetenscentrum för barn- och ungdomskultur.

Som en del i ett framtida processinriktat och forskningsbaserat arbete har ett samarbete mellan Landstinget i Jönköpings län, Riksteatern Jönköpings län och Riksteatern inletts, där de regionala kulturpolitiska målen tillsammans med Riksteaterns gemensamma mål utgör grunden för arbetet inom demokratiprojektet "Det händer nu". Ett arbete som ska präglas av stor

öppenhet gentemot kulturlivets aktörer i Jönköpings län. Innovation och utveckling är två ledord i den gemensamma strävan.

Inom ramen för projektet "Det händer nu" ska följande frågor besvaras:

- På vilket sätt kan ungas erfarenheter och kunskaper kompetensutveckla de befintliga organisationsstrukturerna?
- Hur kan vi skapa förutsättningar för ett ungt inflytande i länets demokratiprocesser, där syftet är att utveckla kulturen och tillgängligheten till kulturen, så att kulturen blir mer relevant för denna målgrupp?
- Vilka är framtidens arenor för den skapande kulturen? Hur uppstår en arena? Hur definieras en arena?

I länets strävan att stimulera utökade och organisatoriskt enklare möjligheter för barn och unga att få tillgänglighet till mötesplatser med den professionella kulturen, har ett flertal kommuner uttryckt en vilja med en gemensam utveckling av en kulturgaranti med inriktning mot den breda kulturen. En modell och ett utvecklingsverktyg som har kopplingar till Skapande skola och som skulle kunna utgöra en kraft även i de kulturpedagogiska processerna.

I Budget 2010 med flerårsplan 2011–2012 har beslutats att alla landstingsfinansierade verksamheter ska införliva FN:s konvention om barnets rättigheter, den så kallade Barnkonventionen, i sina verksamhetsplaner. Barnkonventionen ska vara ett styrande dokument och verktyg för att förbättra barns och ungdomars villkor inom Landstingets ansvarsområden. Syftet är att fastställa alla verksamheters ansvar för att tillämpa Barnkonventionen i sitt uppdrag. Det innebär att barnperspektivet tas med i verksamhetsplaneringens olika perspektiv. Syftet är också att inspirera alla medarbetare till att utveckla lyhördheten och respekten för barns och ungas synpunkter och att verka för barns bästa i beslut och åtgärder.

Mångfald

Jönköpings län vill

- stimulera och säkra mångfalden inom länets kulturliv.

Mångfalden får sitt uttryck i länet där ett mångkulturellt samspel kan skapas och stärkas. Kulturlivet i länet ska ges utrymme för olika kulturella uttryck och genrer, liksom för både professionell verksamhet och deltagarkultur. Det ska präglas av öppenhet och tillgänglighet. Grundsynen att ålder, kön, etnicitet och kulturell bakgrund är en resurs i arbetet med att utveckla länets kulturliv bör gälla. För att göra kulturlivet tillgängligt och meningsfullt för alla länets invånare bör ett mångfaldsperspektiv stimuleras genom att beakta utformning av anslags- och bidragsgivning samt att ett arbete med mångfaldsplaner initieras inom Landstingets verksamheter. Mångfaldsperspektivet bör vara en del i dialogen med länets kommuner och stimuleras inom ett särskilt ansvar som mångkulturkonsulent.

Delaktighet

Jönköpings län vill

- utveckla nya bidragsformer till förmån för utveckling och delaktighet
- stärka samspelet mellan kulturlivet och den ideella sektorn.

Genom samverkan med civilsamhällets ideella sektorer och idéburna organisationer kan nya förutsättningar för delaktighet utvecklas. Nya former för utvecklingsarbete inom detta område bör uppmärksammas. I en tid av snabba förändringar inom och utom länet och med örat mot omvärlden bör möjligheten till snabba omprioriteringar kunna göras för att kunna möta önskemål om delaktighet i att utveckla kulturlivet.

Nya bidragsformer och möjligheter till kulturpolitiska uppdrag bör ses över som en del i att utveckla kulturen och att finna nya vägar för delaktighet. De digitala mötesplatserna har en stor möjlighet att skapa delaktighet under förutsättning att tillgången till den digitala utvecklingen kan säkerställas.

Tillgänglighet

Jönköpings län vill

- öka tillgängligheten till kulturinstitutionerna och de fria utövarnas verksamheter
- möjliggöra etablering av nya arrangörer inom kulturområdet.

Kulturen i Jönköpings län ska sträva efter att vara tillgänglig för alla med särskild betoning på grupper som hamnar utanför samhällets traditionella gemenskaper. Kulturen ska göras tillgänglig geografiskt, praktiskt, virtuellt och mentalt.

Under utvecklingen av det nya scenkonsthuset i Jönköping, Kulturhuset Spira har en av grundförutsättningarna varit att husets nya möjligheter också ska innebära större möjligheter för scenkonsten ute i länets kommuner. En förutsättning som bör utvecklas och förtydligas i takt med att länets kommuner allt mer visar ett aktivt ansvar för att tillgängliggöra nya kvalitativa mötesplatser för kulturen gentemot kommunernas medborgare. Exempel på detta är ombyggnaden till ett nytt kulturhus i Nässjö, utvecklingen av kulturhuset Fenix i Vaggeryd och kommande satsningar så som ett nytt kulturcentrum i den nedlagda gummifabriken i Värnamo och utvecklingen av Gisleparken i Gislaved till en ny kulturmötesplats med inriktning mot barn och unga. Jönköpings läns museum utvecklar under de närmaste åren noder och replikpunkter för museet ute i länet för att bredda tillgängligheten till samlingarna och möjligheten till samverkan.

I samband med att dessa möjligheter blir tydligare bör dialogen kring tillgängligheten utvecklas mellan institutionens företrädare och kommunerna. I dessa samtal bör de kommunala behoven tydliggöras jämte de politiska målsättningarna.

De fria utövarnas verksamheter är beroende av hela regionen som spelplats samt de förutsättningar som ges till att arbeta över de regionala gränserna. Att skapa tillgänglighet till denna verksamhet även i de små kommunerna och att dessa verksamheter ska kunna utvecklas och att nya ska tillkomma, är en av de bärande faktorerna i den samverkan som kan utvecklas mellan kommunerna.

Kommunernas förvaltningar tillsammans med föreningslivet är de huvudsakliga arrangörerna av kultur och det kulturutbud som förmedlas ute i kommunerna. Starka arrangörer är en förutsättning för att länets institutioner och verksamheter samt det fria kulturlivet skall nå ut till sin publik och mottagare. I förlängningen kan inte kommunernas förvaltningar utvecklas som kulturarrangörer utan måste rikta in sig på att bli organisationer med en tydlig beställarfunktion. I det läget blir det övriga arrangörsledet den huvudsakliga samverkansparten för producenterna.

Arrangörsorganisationer med stödande och samordnande kompetenser, så som Riksteatern och Skådebanan i Jönköpings län utgör stabila igångsättare inom arrangörsutvecklingen och bör uppmärksammas i en framtida dialog om arrangörernas förutsättningar att verka i länet. Inrättandet av ett arrangörsbidrag bör ses över.

De allmänna kommunikationerna och länsinvånarnas möjligheter att ta sig till olika kulturhändelser i Jönköping kommun och besöksmål ute i länet är grundläggande för tillgängligheten till institutionerna och kulturverksamheterna. Även här bör förslaget med regionala subventioner kopplat till idén med ”kulturesor” beaktas.

Inom Landstingets kulturverksamheter är samverkan och samarbete en viktig del i att tillgängliggöra kulturen gentemot publiken och enskilda målgrupper. Samverkan mellan kommunernas kulturverksamhet så som mediasamverkan inom biblioteksområdet, är processer som bör utvecklas och ges kompetensstöd från den regionala nivån.

Jämställdhet/Jämlikhet

Jönköpings län vill

- att ett aktivt jämställdhetsarbete genomförs för att de kulturpolitiska målen skall uppnås.
- Att stärka jämställdhetsperspektivet i framtida anslags- och bidragsgivning.

Utgångspunkt i jämställdhetsarbetet inom länets kulturliv bör vara att ett jämställt kulturliv bidrar till kvalitet, mångfald och tillgänglighet genom att fler erfarenheter och berättelser presenteras.

Arbete för jämställdhet/jämlikhet är därför nödvändigt för att de kulturpolitiska målen ska kunna uppnås. Erfarenheter och villkor i detta arbete bör inte endast utgå från könstillhörighet. Ålder, etnicitet, sexualitet, könsöverskridande identitet, funktionsnedsättning och religiös åskådning är exempel på faktorer som påverkar

individens möjligheter till delaktighet och inflytande, och som därför bör vara en aktiv del i det kontinuerliga arbetet.

Utvecklingsamverkan med fokus på forskning och analys

Jönköpings län vill

- utveckla en tydligare samverkan med Högskolan i Jönköping
- stödja en systemutveckling avseende uppföljning och statistik inom kulturområdet.

Högskolan i Jönköping har inom HLK (Högskolan för lärande och kommunikation) en utbildning och forskarkompetens som har starka kopplingar direkt eller indirekt till kulturområdet och därtill inom Landstinget närliggande områden.

Möjligheten till ett ömsesidigt utbyte mellan Högskolan i Jönköping och Landstingets kulturverksamheter bör tydliggöras och utvecklas. Att applicera forskning på den producerande kulturen och inom kulturkonsulenternas utvecklingsområden ger inte bara nya kvalitativa utgångspunkter och mötesplatser för forskningen. Den kan också vara ett tydligt förändringsinstrument och påvisa nya riktningar inom den enskilda kulturverksamheten, så kallad tillämpad forskning. Specifika insatsområden inom kulturpedagogiken och de estetiska läroprocesserna kan utgöra gemensamma utgångspunkter.

Landstinget vill verka för att ett samverkansavtal med Högskolan i Jönköping arbetas fram under den berörda planperioden.

För att kunna utveckla kulturplanens möjligheter som ett aktivt instrument avseende kulturutvecklingen i hela länet bör i samråd med länets kommuner nya arbetsmodeller och uppföljningssystem utvecklas. Modeller som kan utgöra basen för gemensamma analyser och vara uppföljningsbara gentemot enskilda målgrupper.

Det fria kulturlivet

Jönköpings län vill

- i samarbete med kommunerna utveckla strategier för en positiv etablering och utveckling av det fria kulturlivet.
- Kartlägga och analysera det fria kulturlivets förutsättningar i Jönköpings län.
- Genom samverkan mellan offentliga parter öka det offentliga stödmöjligheterna för det fria kulturlivet, samt att ge det professionella fria kulturlivet arbetsvillkor som möjliggör uthålliga etableringar.

Förändringar för att stärka utvecklingen inom det fria kulturlivet i länet beskrivs under flera av rubrikerna i denna kulturplan.

Det fria kulturlivet med sin bas i det professionella kulturutövandet lever en undanskymd tillvaro i länet. Till stora delar saknas kulturutövare som agerar på den fria arenan inom flera av konstarterna.

De fria kulturutövarna utgör en vital del utav ett läns kulturella utveckling, inte bara för konstarna i sig utan också för att stärka möjligheterna till tvärkonstnärliga möten och innovativa processer inom andra sektorer, så som KKN.

Mångfalden och tillgängligheten till kulturen stärks avsevärt med uthålliga och konstnärligt nyfikna fria kulturutövare inom grupper eller enskilda personer. Under planperioden bör en samverkan inom länet genomföras för att söka gemensamma lösningar på hur de fria kulturlivet och dess utövare skall kunna etablera sig och utvecklas i länet.

Civilsamhället

Jönköpings län vill

- att kontaktytorna mellan civilsamhällets aktörer och den offentliga sektorn förstärks.

Det civila samhällets alla innebörder är ur Jönköpings läns perspektiv en samlande benämning för organisationerna inom civilsamhället som påverkar och verkar inom länet gränser. Idéburna organisationer, ideella sammanslutningar och föreningsliv är grupperingar som utgör en vital del av denna benämning.

I Jönköpings län är denna sektor en stark kraft inom flera samhällsområden och en avgörande del i att synliggöra de demokratiska processerna.

Amatörlivet inom kulturen får i det civila samhället referenspunkter och möjligheter att verka, som annars inte skulle varit möjliga. Möjligheten till tillgänglighet och delaktighet i kulturlivet är två bärande delar i den gärning som det civila samhället bär upp gentemot hela samhället och däribland kulturen. Den idéburna sektorn har en central plats i att verka som en arena för att minska utanförskapet. Den regionala nivån bör därför ta initiativ till fortlöpande samtal med sektorn och kommunerna om hur sektorn kan förstärkas och hur riktade utvecklingsinsatser kan skapas.

Interregionala, interkulturella och internationella samarbeten

Jönköpings län vill

- utveckla den interregionala samverkan
- tydliggöra och synliggöra de interkulturella samarbetena
- stimulera och förstärka kulturverksamheternas internationella kontakter och samarbeten.

Allt mer av interregional samverkan/samarbete sker mellan länets kulturinstitutioner, verksamheter, administrativa enheter och andra län/regioner. Detta är en naturlig och nödvändig utveckling för att kunna ge stimulans och utvecklingsmöjligheter för enskilda konstnärer, publik och målgrupper, samt att effektivisera det ekonomiska och administrativa arbetet.

Detta arbete bör formaliseras för att göra det tydligare gentemot verksamheterna vad som är kulturpolitikens inriktning inför framtiden.

De interkulturella samarbetena bör tydliggöras till förmån för kunskapsöverföring och utveckling av framtida möjligheter inom ett gränsöverskridande arbete. Under planperioden bör ett enskilt projektarbete/aktivitet utvecklas för att särskilt uppmärksamma detta område.

Viljan till internationella kontakter, kunskapsutbyte samt verksamhetssamarbete bör genomsyra samtliga verksamheter.

Ett särskilt uppdrag bör formuleras under planperioden för att ge dansen och musiken inom Smålands Musik och Teater en möjlighet att bygga sina internationella kontakter till förmån för den konstnärliga utvecklingen.

Möjligheten till nya nätverk, kontakter och ny finansiering av kulturen är stor inom det europeiska samarbetet. Kulturen inom Jönköpings län bör därför utgöra en aktiv del av de internationella kontaktytorna som stimuleras med Landstingets strategiska mål för det internationella arbetet som utgångspunkt.

”Utveckling av internationellt samarbete genom interregionala projekt och transnationella nätverk. Landstinget ska vara aktivt i arbetet med att ta del av EU-projekt som kan vara till nytta och i Landstingets intresse. Landstinget bör vara väl synligt och så positionerat på den internationella kartan att Landstinget och regionen blir en välkänd och erkänd aktör”.

Hållbar utveckling

”Ett bra liv i ett attraktivt län” är visionen för Landstinget i Jönköpings län. En vision som gäller inte bara för idag och i morgon utan också säger något om hur vi ser på överlämnandet till kommande generationer. Detta gäller såväl ur social, ekologisk som ekonomisk synvinkel. Ett län med bra miljö, goda möjligheter till arbete, utbildning och utveckling, utbyggd infrastruktur och ett rikt kulturliv är attraktivt och skapar förutsättningar för god hälsa och ett bra liv. Vi anser att möjligheten att ta del av ett rikt kulturliv är viktigt för individens välfärd och välbefinnande. Kultur är hälsofrämjande och rehabiliterande.

För Landstinget i Jönköpings läns miljöarbete finns ett omfattande miljöprogram. Samtliga förvaltningar är miljöcertifierade enligt ISO 14001. Kulturhuset Spira har en tydlig miljöprofil i likhet med många andra byggnader inom landstinget.

8. Kulturplanens framtagande och förankring

Den regionala kulturplanen ska innehålla flera delar. Efter kartläggning/omvärldsanalys, lokala samråd i kommunerna, analys- och förankringsprocess. Den politiska beslutsprocessen påbörjas därefter.

Kulturplanens faser

- Kartläggning/omvärldsanalys: maj – oktober 2010
- Lokala samråd: augusti – januari 2011
- Analys/dokumentation: januari - april 2011
- Samråd inom konstområdena och de fria kulturutövarna: feb – april 2011
- Förankring/remiss: maj - juni 2011
- Politiska beslut: maj-oktober 2011

Förankringsprocessen har utöver i de lokala samråden i varje kommun skett i referensgrupps- och kulturchefsmöten. Dessa möten har ägt rum kontinuerligt under hela kulturplaneprocessen.

Referensgruppen

Referensgruppen diskuterar och är rådgivande avseende den regionala kulturplanen. Den har bestått av representanter från Landstinget i Jönköpings län, tre kommuner i länet, ideella folkbildningen och föreningslivet, Regionförbundet och Jönköpings läns museum.

Arbetsgrupperna

- Kommunala arbetsgruppen

En arbetsgrupp har skapats bestående av kulturcheferna från länets 13 kommuner. Arbetsgruppen har inledningsvis arbetat med att ta fram underlag för den kartläggning (nulägesbeskrivning) som ska bifogas den regionala kulturplanen i slutdokumentet. Därefter har planinnehållet bearbetats.

- Regionala arbetsgruppen

Den regionala arbetsgruppen utgörs av Västanågruppen. Västanågruppen är Landstinget i Jönköpings läns samverkansgrupp för regionala kulturinstitutioner och kulturverksamheter.

Arbetsgruppen har framför allt arbetat med analysarbetet och innehållet i den regionala kulturplanen.

- Politiska styrgruppen

Den regionala utvecklingsdelegationen (RD) är beredande organ direkt under Landstingsstyrelsen.

9. Den fortsatta processen

Efter övergripande politiska beslut om planens innehåll och långsiktiga inriktning, har den berörda förvaltningen att påbörja arbetet med att utforma handlingsplaner för varje prioriterat process/konstområde. Handlingsplanerna skall om så är nödvändigt, innehålla en övergripande analys av process/konstområdet samt en beskrivning av de ekonomiska och organisatoriska möjligheterna för att uppnå de prioriterade områdena som beskrivs under varje process/konstområde i denna plan.

En långsiktig plan för en återkommande dialog- och samverkansprocess med kommunerna och kulturlivet skall upprättas.

Uppdragsbeskrivningar skall upprättas i dialog med Landstingets samtliga verksamheter.

För att stödja en långsiktig kulturutveckling skall fleråriga avsiktsförklaringar eller kulturpolitiskt motiverade uppdrag upprättas i dialog med berörda bidragstagare.

Kulturplanen ska revideras årligen i den återkommande samverkansprocessen.

10. Uppföljning och utvärdering

Avseende uppföljning av bidragsgivningen innanför samverkansmodellen och dess process, avser Landstinget i Jönköpings län att anpassa sina former för intern uppföljning efter vad Kulturrådet kommer fram till i sitt gemensamma arbete med regionerna, och hur den nya analysmyndigheten kommer att verka.

Landstingets uppföljning och utvärdering kommer därefter att följa en fastlagd form som ska ge stöd för den löpande dialogen med staten, länets kommuner och intressenterna inom kulturområdet. Särskild uppmärksamhet ska ges till att följa upp planen gentemot de nationella kulturpolitiska målen samt utvecklingen av kulturaktiviteten i länet både ur ett regionalt och kommunalt perspektiv.

Regionala utvecklingsdelegationen §§ 93-101

Tid: 2011-10-03 kl.13.30-17.30.

Plats: Landstingets kansli sal A

§ 100 *Kulturplanen*

Dnr Den reviderade kulturplanen går igenom och vissa
LK11-ändringar görs. Till planen bifogas också den
0541 kulturkartläggning av kommunernas verksamhet som gjorts.

Beslut

Regionala utvecklingsdelegationen föreslår
landstingsstyrelsen besluta

att överlämna föreliggande plan för fastställande av
landstingsfullmäktige.

Utdrag: Landstingsstyrelsen

Vid protokollet

Lena Bohman Hjelmstedt

Justeras

Rune Backlund

Carina Ödebrink

Rätt utdraget,
Intygar

Lena Sandqvist